

Publicerad 2023-05-19 • Uppdaterad 2023-05-24

Forskning utmanas av teknikutveckling

AI är en framväxande teknologi vars framtid är oklar även för experter och upphovspersoner. Maarit Jaakkola, docent i journalistik och koordinator för det Akademiska forumet för MIK-forskning, skriver om utmaningen att författa en lärobok inom områden med snabb teknikutveckling.

Selfie av forskaren Maarit Jaakkola, tagen vid Hanaholmen Kulturcentrum med Jeppe Heins offentliga konstverk. I fokus för henne nu är bland annat att skriva läromedel om AI.

KRÖNIKA: Ett av de mest våghalsiga uppdrag man kan åta sig inom akademien är att skriva en lärobok om medier eller journalistik. Det är även ett synnerligen riskabelt åtagande att skriva om innehåll som är beroende av teknologier, då teknologi utvecklas snabbt och materialet lika snabbt blir gårdagens nyheter. Ännu värre är att skriva om en framväxande teknologi som artificiell intelligens (AI), vars framtid är oklar även för experterna och upphovspersonerna själva. Men precis det har jag lovat att göra.

När jag skrev [min första lärobok i journalistik](#), som kom ut 2013, hade jag som princip att försöka fånga det som är mindre föränderligt inom journalistiken. Värdegrunden, tankesättet och den professionella kulturen är element som förändras sakta – även om samtligt givetvis påverkas av teknologins förändring är förändringen ofta långsammare än vi tror. Denna lärobok, en pappersprodukt, har faktiskt motstått tidens tand rätt bra. Den har varit kurslitteratur i journalistikutbildningar i Finland i många år och har inte börjat kännas gammal förrän nu när digitaliseringen sannerligen inlett en ny fas på grund av automatiseringen/"AI-fiseringen" av journalistiken.

AI fick skriva förordet

Vad är yta och vad är kärnan? Den frågan ställer jag mig även nu när jag håller på att skapa läromaterial om AI. Utvecklingen, som techledare och forskare nyligen uttryckte stor oro över i ett [öppet brev](#), gör en dock fundersam. För ett drygt halvt år sedan kändes det häftigt att låta AI skriva förordet för [handboken](#), som kommer att publiceras av Unesco på en [internationell medieforskarkonferens](#) i Frankrike i juli. Men sedan OpenAI släppt sin chatbot ChatGPT i november 2022 blev AI-teknologin lättillgänglig för alla, samtidigt som den generativa AI:n växer starkt fram. Det känns plötsligt inte längre så märkligt att ta hjälp av AI, och det magiska lärmomentet "kolla vad AI kan göra" har gått upp i rök.

Just därför bör vi forskare, som läromedelsförfattare, våga skriva lite snabbare. Läromedel kan med fördel också vara digitala, uppdateringsbara och kanske ändå vila på någon sorts affärsmodell. Här kan öppna lärresurser (*open educational resources*, OER) spela en viktig roll. Men det tar tid innan konceptet ristas in i forskarkulturen och incitamenten för forskare utvecklas, till exempel kriterierna för meritering av författandet av öppna läromedel.

Säregen konst skriva läroböcker

Polycymässigt ingår öppna lärresurser i begreppet öppen utbildning (*open education*) som är en del av öppen vetenskap (*open science*). Icke desto mindre är det didaktiska användandet av lärmaterial fortfarande djupt förankrat – åtminstone vad gäller den formella kursplanen – i böcker utgivna av institutionella förläggare. För några år sedan genomförde jag tillsammans med en journalistlärarkollega [en studie om kurslitteratur i de nordiska journalistutbildningarnas kursplaner](#), då handlade det mestadels om tryckta böcker, och genomsnittsåldern för en bok var sju år.

Läromedelsförfattandet är en säregen konst där forskarna behöver stöd. Läroböcker, särskilt för högre utbildning, behöver vara starkt förankrade i aktuell forskning och det räcker inte med att endast sammanställa och beskriva forskningens resultat, utan innehållet måste också förädlas mot inläring med ett pedagogiskt förhållningssätt. Vidare måste man hitta format och hållbara strukturer för publicering, kuratering och kvalitetssäkring av digitala lärresurser – ett arbete som dock måste göras tillsammans i lärarkollegiet och decentraliseras till arbetsgrupper och nätverk.

Vi är i startgroparna – precis som resten av samhället när det gäller AI.

Skribent: Maarit Jaakkola, maarit.jaakkola@gu.se

Docent i journalistik vid Göteborgs och Tammerfors universitet och koordinator för Akademiska forumet för MIK-forskning vid Statens medieråd. Arbetar även som biträdande föreståndare vid Nordicom.

FORSKNING /LÄS MER

Kommande böcker:

Jaakkola, M. (Ed.) (2023, forthcoming). *Reporting artificial intelligence: A handbook for journalism educators*. UNESCO.

Wiik, J., & Jaakkola, M. (2024). *Artificiell intelligens i journalistiken och mediebranschen*. Studentlitteratur.

Regelverk:

[Unescos recommendation om öppna lärresurser \(2019\)](#), [\(på engelska\)](#)

[Unescos rekommendation om öppen vetenskap \(2021\)](#)

[Unescos sajt om öppen vetenskap \(på engelska\)](#)

[Europeiska kommissionen: What is open education?](#)

[Open Science – from Policy to Practice, en nationell konferens av Vetenskapsrådet, Kungliga Biblioteket m.fl. \(16-17 maj 2023\)](#)

[Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap \(SOU 2021:70\)](#)

Akademiska studier:

[Hylén, J. \(2020\). Open educational resources: Opportunities and challenges.](#)

[Wiley, D., Bliss, T. J., & McEwen, M. \(2014\). Open educational resources: A review of the literature. In: Spector, J., Merrill, M., Elen, J., Bishop, M. \(Eds.\) Handbook of research on educational communications and technology. Springer, 781–789.](#)

Best practices:

Öppen vetenskap, ett initiativ av Vetenskapliga samfundens delegation i Finland:

[Kvalitetskriterier för öppna lärresurser](#)

[Rekommendation om meritering baserad på öppen utbildning och öppna lärresurser](#)

[Kompetenskrav för öppen utbildning](#)

Dela artikeln

- Facebook
- Twitter
- LinkedIn
- E-post

Följ oss

- Facebook
- Instagram
- LinkedIn
- Youtube

Kontakta oss

- 08-665 14 60
- registrator@statensmedierad.se
- Borgvägen 1, Plan 5
Box 27 204
102 54 Stockholm
Org.nr: 202100-6396

Om oss

- Press
- Kontakta oss
- Om Statens medieråd
- Om webbplatsen

